

לעילוי נשמת
שלום בן משה

משניות של השבוע הבא

Next Week's Mishnayos

גליון
1

ברכות פרק א'

זמן שכיבה. והלכה פרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו, ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

ומיהו לכתחילה משהגיע עונת קריאת שמע של ערבית דמתניתין, דהיינו מצאת הכוכבים, אסור לסעוד, וכל שפן לישון, עד שיקרא קריאת שמע ויתפלל.

מעשה שבאו בניו מבית המשתה. אמרו לו: לא קרינו את שמע. אמר להם: אם לא עלה עמוד השחר, תייבין אתם לקרות.

מעשה שבאו בניו מבית המשתה - בני רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דאמרי עד חצות, והכי קאמרי ליה:

הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חצות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה פרבים, או דילמא רבנן פוותר סבירא להו, והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה?

ואמר להו: רבנן פוותר סבירא להו, והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה, ותייבין אתם לקרות.

ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר - הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר, וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר.

ולא זו בלבד - כולה מילתא דרבן גמליאל היא דאמר לבניו.

הקטר חלבים - של קרבנות, ואברים של עולת פמיד של בין הערבים שגורק דמו ביום, מצוה להעלות הנתחים כל הלילה, דכתיב (ויקרא ו' א)

ברכות פרק א'

א מאימתי קורין את שמע בערבית? משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה - דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים עד חצות.

משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן - כהנים שנטמאו וטבלו, אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן, דהיינו צאת הכוכבים.

והא דלא תני משעת צאת הכוכבים, מילתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תלויה בקרבן, כגון זב ומצורע, אין הפפירה מעכבתן מלאכול בתרומה. דכתיב (ויקרא כ"ב ז) "ובא השמש וטהר, ואחר יאכל מן הקדשים" - ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין פפירתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

עד סוף האשמורה הראשונה - שליש הראשון של לילה, שהלילה נחלק לשלש משמרות. ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע ושכיבה, ולא קרינא ביה "בשכבך".

ומקמי צאת הכוכבים נמי, קמא הוא ולא זמן שכיבה, והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מבעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק תפילת השחר "תפילת המנחה עד פלג המנחה", שהוא שעה ורביע קודם הלילה, וקיימא לן דעבד פרבי יהודה עבד, ומיד כשפלה זמן המנחה, מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית.

רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. עד שיעלה עמוד השחר - דכל הלילה מקרי

ברכות
פרק א'

"היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר".

וכל הנאכלין ליום אחד - כגון תודה וחסאת ואשם וכיצא בהם שהם נאכלים ליום ולילה, זמן אכילתן עד שיצלה עמוד השחר, והוא המביא לידי נותר.

אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות? פדי להרחיק את האדם מן העבירה.

אם כן למה אמרו חכמים עד חצות - בקריאת שמע ובאכילת קדשים. אבל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל, ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה, כשר כל הלילה.

פדי להרחיק את האדם מן העבירה - שלא יבוא לאכלן אחר שיצלה עמוד השחר ויתחייב פרת. וכן בקריאת שמע, שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה.

כח מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיביר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי.

בין תכלת ללבן - בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית. פירוש אחר: גיזת צמר שצבעה תכלת, ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן.

בין תכלת לכרתי - צבע התכלת קרוב לגוון של כרתי - כרישין, שקורין פורוש בלעז.

וגמרה עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר עד שלש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות.

עד שלש שעות - ביום, עד סוף שעה שלישית, שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שווים. ולעולם זמן קריאת שמע הוא עד רביע היום, בין שהימים ארוכים בין קצרים.

וכן הא דתנן לקמן (פרק ד' משנה א') "תפילת השחר עד ארבע שעות ביום", היינו עד שליש היום. וארבע שעות דנקט, לפי ששליש היום הוא ארבע שעות בזמן שהימים והלילות שווין.

ברכות
פרק א'

וכל מקום שנזכר במשנה כף וכף שעות ביום, על דרך זה אתה צריך לחשוב ולדון. זו הבנתו מפירושי הרמב"ם, ונתקבל לי.

וטעמא דרבי יהושע דאמר עד שלש שעות ביום, שכן דרך בני מלכים שאין עומדין ממיטתן עד סוף שעה שלישית, ורחמנא דאמר "ובקומך" - עד שעה שכל בני אדם עומדים ממיטתן קאמר. והלכה כרבי יהושע.

ומיהו לכתחילה צריך לכונן לקרות קריאת שמע עם הנץ החמה, כמו שהיו הנותקים עושים.

הקורא מכאן ואילך לא הפסיד - פאדם הקורא בתורה.

לא הפסיד - כלומר: לא הפסיד מלברך לפניה ולאחריה, אלא אף על פי שעברה עונתה, קורא ומברך לפניה ולאחריה.

פאדם הקורא בתורה - אף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה, יש לו קיבול שכן קורא בתורה.

כח בית שמאי אומרים: בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבוקר יעמדו, שנאמר: "ובשכבך ובקומך".

יטו - על צדיהם, דכתיב: "בשכבך" - דרך שכיבה.

יעמדו - דכתיב: "ובקומך" - דרך קימה.

ובית הלל אומרים: כל אדם קורא פזרכו, שנאמר: "ובלכתך בדרך".

פזרכו - בין בקימה, בין בשיבה, בין בשכיבה, בין בהליכה.

אם כן, למה נאמר "ובשכבך ובקומך"? בשעה שבני אדם שוכבים, ובשעה שבני אדם עומדים.

אמר רבי טרפון: אני הייתי בא בדרך, והייתי לקרות פזרכי בית שמאי, וספנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו: פדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל.

פדי היית - ראוי היית ליהרג, ואם היית מת

ברכות

פרק ב'

ממש, אלא שקהלבינו שערוותיו יום שמינו אותו נשיא, כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות, ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה.

ולא זכיתי - לא נצחתי לחכמים. ודומה לו בש"ס בפרק בנות כותים (נדה לח:): "בהא זכינהו רבי אלעזר לרבנן" - פלומר: נצחם.

א הנה קורא בתורה והגיע זמן המקרא - אם פניו לבו, יצא, ואם לאו, לא יצא.

הנה קורא בתורה - פרשת קריאת שמע.

והגיע זמן - קריאת שמע.

אם פניו לבו יצא - לדברי האומר מצות צריכות פונוה, צריך לפרש "אם פניו לבו" - שיהא מתפנין לצאת ידי חובתו. והאומר מצות אין צריכות פונוה, מפרש "אם פניו לבו" - לקרות פנקודתן וכהילכתן, לאפוקי קורא להגיה, שאינו קורא התיבות פנקודתן, אלא קורא פכתיבתן כדי להבין פחסרות ויתרות, דבקרואה פזו לא יצא. ואנן קיימא לן פמאן דאמר מצות צריכות פונוה.

בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב - דברי רבי מאיר.

בפרקים - לקמן במתניתין מפרש מה הם הפרקים.

שואל מפני הכבוד - שואל בשלום אדם נכבד שראוי להקדים לו שלום, כגון אביו או רבו, או שגדול ממנו בחכמה.

ומשיב - ואין צריך לומר שמשיב להם שלום אם הקדימו לו.

ובאמצע - הפרק.

שואל מפני היראה - אדם שהוא גרא מפניו שמא יתנגהו, ואין צריך לומר שמשיב לו שלום, אכל מפני הכבוד לא.

רבי יהודה אומר: באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם.

רבי יהודה אומר באמצע - הפרק שואל בשלום מי שהוא גרא ממנו, ומשיב שלום למי

ברכות

פרק א'

היית מתחייב בנפשך.

ד בשטר מברך שמים לפניך ואחת לאחריה, ובערב שמים לפניך ושמים לאחריה - אחת ארוכה ואחת קצרה.

שמים לפניך - "יוצר אור" ו"אהבה".

ואחת לאחריה - "אמת ויציב".

ובערב מברך שמים לפניך - "מעריב ערבים" ו"אהבת עולם".

ושמים לאחריה - "אמת ואמונה" ו"השקיבנו".

אחת ארוכה ואחת קצרה - אשמים שלפניך קאי: "יוצר אור" ארוכה - שפותחת ב"ברוך", וחותמת ב"ברוך". וכן "מעריב ערבים". "אהבה" קצרה - שחותמת ב"ברוך", ואינה פותחת ב"ברוך".

מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר, לקצר, אינו רשאי להאריך. לחתום, אינו רשאי שלא לחתום, ושלא לחתום, ושלא לחתום, אינו רשאי לחתום.

לחתום - ב"ברוך".

שלא לחתום - כגון ברפת הפירות וברפת המצות.

ה מזכירין יציאת מצרים בלילות.

מזכירין יציאת מצרים בלילות - פרשת יציאת אומרים אותה בקריאת שמע של ערבית. ואף על פי שאין לילה זמן יציאת, דכתיב: "וראיתם אותה" - פרט לכסות לילה, אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר (דברים ט"ז): "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך": "ימי חייך" - הנמים, "כל ימי חייך" - הלילות. ונחכמים אומרים: "ימי חייך" - העולם הזה, "כל ימי חייך" - להביא לימות המשיח.

כבן שבעים שנה - הייתי נראה זקן ולא זקן

ברכות

פרק ב'

יפה בשתי תיבות שהתיבה השנייה מתחלת באות שהתיבה הראשונה נגמרת, כגון: "על לכבוד", "עשב בשדה", "ואבדתם מהרה" – אם אינו נותן רוח ביניהם להפרידם, נמצא קורא אותם שתי אותיות כאות אחת.

רבי יוסי אומר יצא - והלכה כרבי יוסי. מיהו לכתחילה צריך לדקדק באותיותיה. וכן יזהר שלא יניח הנד ולא יניד הנח, ולא ירפה החזק ולא יחזק הרפה. וצריך להתיז וי"ן של "תזכרו", שלא יהא נראה כאומר "תשכרו" בש"ן, כלומר: כדי שתברכו שכו, שהרי אין ראוי לשמש את הרב על מנת לקבל פרס.

הקורא למפרע לא יצא.

הקורא למפרע - הקדים פסוק שלישי לשני, ושני לראשון, וכיוצא בזה.

לא יצא - דכתיב "והיו הדברים" – בהויתן יהיו, כלומר: כמו שהן סדורין בתורה. ומיהו אם הקדים פרשת "ויאמר" לפרשת "והיה אם שמוע", ופרשת "והיה אם שמוע" ל"שמע", נראה דאין זה חשוב למפרע ויצא, שהרי אין סדורות זו לאחר זו בתורה.

קרא וטעה, יחזור למקום שטעה.

יחזור למקום שטעה - אם בין פרק לפרק טעה, שאינו יודע באיזה פרק הפסיק ולראש איזה פרק יחזור, חוזר להפסק ראשון, שהוא "והיה אם שמוע". והרמב"ם אומר שהוא "ואהבת את ה'".

ואם באמצע הפרק פסק, שיודע הפרק שפסק בו אבל אינו יודע באיזה מקום מאותו פרק פסק, חוזר לראש אותו הפרק.

היה קורא "וכתבתם", ואינו יודע אם הוא ב"וכתבתם" של שמע או ב"וכתבתם" של והיה אם שמוע, חוזר ל"וכתבתם" של שמע. ואם נסתפק לאחר שהתחיל "למען ירבו" אינו חוזר, שעל הרגל לשונו הוא הולך.

האומנין קורין בראש האילן או בראש הנדבדב, מה שאינו רשאים לעשות פן בתפילה.

נדבדב - שורה של בנני אבנים, כמו (עזרא ו' ד)

ברכות

פרק ב'

שמוטל עליו לכבדו.

ומשיב שלום לכל אדם - שהקדים לו שלום. והלכה כרבי יהודה. ובכל מקום שאסור להפסיק, כך אסור לדבר בלשון הקודש כמו בשאר לשונות.

חב אילו הן בין הפרקים? בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שנייה ל"שמע", ובין "שמע" ל"והיה אם שמוע", בין "והיה אם שמוע" ל"ויאמר", בין "ויאמר" ל"אמת ויציב". רבי יהודה אומר: בין "ויאמר" ל"אמת ויציב" לא יפסיק.

בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק - דכתיב (ירמיה' י') "וה' אלהים אמת". הילכך אין מפסיקין בין "אני ה' אלהיכם" ל"אמת", וכן הלכה.

אמר רבי יהושע בן קרחה: למה קדמה "שמע" ל"והיה אם שמוע"? אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה, ואחר כך יקבל עליו עול מצות. "והיה אם שמוע" ל"ויאמר"? ש"והיה אם שמוע" נוהג ביום ובלילה, "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום.

והיה אם שמוע נוהג בין ביום בין בלילה - דכתיב ביה (דברים י"א ט) "ולמדתם אותם את בניכם", ותלמוד תורה נוהג בין ביום ובין בלילה.

ויאמר אינו נוהג אלא ביום - דאית ביה פרשת ציצית שאינה נוהגת בלילה, דכתיב (במדבר ט"ו לט) "וראיתם אותו".

חג הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, יצא. רבי יוסי אומר לא יצא.

רבי יוסי אומר לא יצא - דכתיב: "שמע" – השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיהך. ותנא קמא סבר "שמע" – בכל לשון שאתה שומע. והלכה כתנא קמא.

קרא ולא דקדק באותיותיה – רבי יוסי אומר יצא, רבי יהודה אומר לא יצא.

ולא דקדק באותיותיה - להוציאן בשפתיו

ברכות

פרק ג'

טבי עבדי כשאר כל העבדים – פשר היה.

ה חתן חתן אם רצה לקרות קריאת שמע לילה הראשון, קורא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הרוצה ליטול את השם יטול.

לא כל הרוצה ליטול את השם יטול - אם לא הוחזק חכם ופרוש בשאר דברים, אין זה אלא גאונה, שמראה בעצמו שיכול לכונן לבו. ואין הלכה ברבן שמעון בן גמליאל.

וחזינו לקצת מרבותינו דאמרי דהאידינא כל אדם יקרא קריאת שמע בלילה הראשון, שפנין שבדורות הללו אין מכוונים כל כך בשאר ימים, אם לא יקרא בלילה הראשון מחזי יותר כיוהרא, שמראה עצמו שהוא מכוין בכל שעה אלא השתא, משום דטריד במצוה.

א מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקריאת שמע ומן התפילה ומן התפילין.

מי שמתו מוטל לפניו - אחד מן הקרובים שחייב להתאבל עליהם, מוטל עליו לקברו.

פטור מקריאת שמע - משום דטריד טירדא ומצוה.

גושאי המיטה וחילופיהו, וחילופי חילופיהו - את שלפני המיטה, ואת שלאחר המיטה - את שלמיטה צורך בהו, פטורים, ואת שאין למיטה צורך בהו, חייבין.

וחילופיהו - שכן דרף שמתחלפין, לפי שהפל רוצים לזכות במצוה.

את שלפני המיטה - המזומנים לנשאה כשתגיע המיטה אצלם.

ואת שלאחר המיטה - כלומר: בין אותם שלפני המיטה, ובין אותם שלאחר המיטה, אם המיטה צריכה להם לשאתה, פטורים.

ואת שאין למיטה צורך בהו - כגון ההולכים ללנות את המת לכבודו בלבד, חייבין.

אלו נאלו פטורין מן התפילה.

אלו נאלו פטורים מן התפילה - דלאו דאורייתא היא כמו קריאת שמע, ואיכא דאמרי מפני שהיא צריכה פונוה ותיירה.

ברכות

פרק ב'

"נדבכין די אבן גלל". ואף על גב דמסתפי דילמא נפלי ולא מצו מכווני, לא הצריכום חקמים לרדת, דקריאת שמע לא בעי פונוה אלא פסוק ראשון בלבד.

מה שאינו רשאים לעשות פן בתפילה - דצלותא רחמי היא, ובעי פונוה. הילכך יורדין למטה ומתפללין.

ה חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה.

חתן - שנשא בתולה, פטור מקריאת שמע לילה ראשונה, משום דטריד שמא לא ימצאנה בתולה. ואני שמעתי שמתירא שמא יעשה כרות שפכה בבעילתו. וטירדא דמצוה היא, ורחמנא אמר "ובלכתך בדרך" - בלכת דידך הוא דמחייבת, הא דמצוה פטירת.

אם לא עשה מעשה - אם לא בעל עד מוצאי שבת, שהם ארבעה לילות, טריד. ומשם ואילף לבו גס בה, ותו לא טריד, ואף על פי שלא עשה מעשה חייב בקריאת שמע.

מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון שנשא. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון? אמר להם: איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת.

ו רחץ לילה הראשון שמתה אשתו.

רחץ לילה הראשון שמתה אשתו - ואף על פי שאבל אסור ברחיצה.

אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ? אמר להם: איני כשאר כל אדם, אסטניס אני.

אסטניס אני - קר ומצונן, לשון צינה, ואיכא צערא אם לא היה רוחץ, ואין איסור בימי אכלו אלא רחיצה של תענוג.

ז וכשמת טבי עבדו קבל עליו תנחומין. אמרו לו תלמידיו: לא למדתנו רבינו שאין מקבלין תנחומין על העבדים? אמר להם: אין